

Styret ønsker alle våre medlemmer et riktig GODT NYTT ÅR!

Møteprogram våren 2020

2019 er blitt historie – og vi kan nå skrive 2020. Nye muligheter og nye utfordringer. Møtedatoene for første halvår er nå klare. Våre medlemsmøter blir også i år på Hauges Minde.

Følgende møtedatoer:

Tirsdag 28. januar – Årsmøte.

Etter årsmøtet, foredrag av Tor Ketil Gardåsen om konservator, folkeminnegransker og folkemusiker Rikard Berge.

Tirsdag 25. februar – Foredrag av professor Dagfinn Skree om utgravningene på Avaldsnes ved kongsgården til Harald Hårfagre.

Tirsdag 31. mars – Foredragsholder fastsettes senere.

Tirsdag 28. april - Foredragsholder fastsettes senere.

I mai/juni arbeides det med en busstur. Detaljer om dette kommer på et senere tidspunkt.

Møtestart kl. 18.30 – bevertning og utlodning. Medlemmer kr. 100,- /ikke medlemmer kr. 150,-.

Skien Historielags årsmøte 2020

Det innkalles hermed til Skien Historielags årsmøte **tirsdag 28. januar 2020, kl. 18.30** på Hauges Minde i Skien.

Saksliste:

- Valg av møteleder og referent
- Årsberetning
- Regnskap
- Fastsettelse av medlemskontingent
- Innkomne forslag
- Valg

Forslag som ønskes behandlet på årsmøtet sendes leder Per Forsberg snarest – E-post: pkfors@icloud.com.

Etter årsmøtet blir det åpent medlemsmøte med foredrag av Tor Ketil Gardåsen om konservator, folkeminnegransker og folkemusiker Rikard Berge. Bevertning og utlodning. Medlemmer kr. 100,- / ikke medlemmer kr. 150,-. Vel møtt!

Juleturen lørdag 14. desember 2019

Tradisjonen tro arrangerte Skien Historielag også i 2019 en førjulstur. 33 forventningsfulle medlemmer ble med på en fin og interessant busstur rundt i Telemark. Fra Skagerak Arene gikk veien til Gvarv og Sauherad kirke, hvor vi skulle se den gamle kirken fra 1100-tallet, som er særlig kjent for sine «tusen djevler» i korveggen. Fra Sauherad kirke gikk turen videre til Evju Bygdetun hvor Jorid Vale var guide med sang og historier. Neste stopp var

Bø og et besøk i tidligere Åheim Landhandel. Her hadde tiden stått stille siden 1960-tallet da landhandelen ble nedlagt. Siste stopp var et besøk på Uppigard Natadal. Verten, Dag Aanderaa, underholdt med historier, eventyr og sagn mens vi fikk servert julens matretter. En flott opplevelse. På hjemturen gikk praten lett og førjulstemningen var til å ta og føle på. Alle var enige om at det hadde vært en vellykket og hyggelig førjulstur.

På vår Nettside - skienhistorielag.no - ligger et utfyllende referat og bilder fra turen.

Mikkelmesse 29. september – fortsettelse fra siste nummer av Brynet .....

Ja, her starter turismen for alvor i Norge, og Telemarkskanalen ble kjent og verdsatt i inn og utland. Tidligere båttrafikk hadde utelukkende vært nytte-transport, men nå kom feterte turister fra utlandet, og alt som var annerledes var interessant, bl.a. Mikaelshulen. Og her var det mye å gripe fatt i. Skien-Telemark Turistforening ga i sin 75-års jubileums årbok et resyme over foreningens arbeide siden starten i 1887. Her blir det klart at foreningen lå langt fremme når det gjaldt å tilfredsstille turistene som strømmet inn over fylket vårt. Det siteres fra årboken: «For å kunne by Skiensfolk og andre interesserte en kulturhistorisk attraksjon av de sjeldne, kjøpte foreningen i 1899 Mikaelshulen ved Norsjø. Den ble, etter langvarige forhandlinger, overdradd foreningen for 99 år, og har siden den tid vært flittig besøkt av folk som gjerne vil se dette, et av de siste minner fra katolisismen i Norge. Som fortidsminne står Mikaelshulen eller «Mikkelskirken» i en særklasse». At denne naturkirken var sterkt benyttet fremgår av at den var tillagt et lite jordegods, som bl.a. omfattet deler av Gisholt og Dal gårder. Om dette forteller biskop Eystein i sin kjente jordebok over kirkegods fra 1398: «I dette året hadde Mikaelshulen til presteinntekt: 2 marks bol i Gisholt, likeledes 4 ørtugers bol i Dal. Det fortelles videre hva som tilfaller gårdene: Alt vokset som faller og tredjedelen av alt offer, både på alteret og annetsteds hvor det er, lite eller meget, unntatt det offer som faller ved messene i rede penger». Turistforeningens ansvar og vedlikeholdsarbeid i hulen kommer til syne i årsberetninger og regnskap, som her for 1903: «Tilsyn med Mikaelshulen: kr.10,-, og i året etter kr. 17,-. Neste år atter en gang: Mikaelshulen og Prammen ved Løveid: Rengjøring av Hulen samt Reparasjon af Prammen kr.8,-». Og i fortegnelsen over hva foreningen eier står det hvert år oppført: «1 pram ved Løveid». Langt senere- til årsberetning for 1961 står det: «Som kjent har vår forening i sin tid tatt seg av bevarelsen av denne turistattraksjonen. På grunn av fare for stensprang har en del av våre medlemmer under ledelse av stiger Aamlid og ingeniør Winsnes, Ulefoss, foretatt en opprydding i og omkring hulen». Kontrakten løp ut 1999. I de senere årene har turistforeningen arrangert flere fellesturer til Mikaelshulen, og best huskes kanskje båtturen fra Telemarksbrygga med MS Rosmersholm, hvor 50 personer tok den flotte turen oppover vassdraget og klatret opp til fjellhula. Men vi er ikke ferdig med erkeengelen Michael ennå, for jammen er han også knyttet til kirkeruinen på Kapitelberget! I den flotte brosjyren om dette stedet finner vi en tegning som viser kirken sett fra klosteret på Gimsøy. Her ser vi engelen Michael kjempe mot dragen i luftrommet over kirken. Mikael var antagelig kirkens skytsengel, og dragen var Satan. Historier og sagn om helgener i det katolske Europa finnes vi i hopetall, og erkeengelen Michael er med i mange av dem: F.eks. forteller legenden at da pesten raste i Roma omkring år 1590 viste erkeengelen Michael seg over keiser Hadrians gravmæle og stanset pesten, og pave Gregor mente å ha sett at himmelen sendte ut piler som drepte de elendige vantro. Derfor fikk dette gravmålet navnet Castel St. Angelo - Engelsborg.

Ingrid Sørbo

Nyttårshilsen fra en fjern fortid

Familien hadde feiret nyttårsaften. Den første dagen i det nye året vartet opp med barfrost og ubehagelig mange kuldegrader. Det var i grunnen greit å sitte foran TV-en og hygge seg med nyttårskonserten fra Wien. Men jeg var rastløs, og ville ta en liten luftetur mens det ennå var dagslys. Ute var det friskt og kaldt, så det gikk i raskt tempo nedover mot hovedveien som lå folketom Men det lyste fra vinduene, så de fleste satt nok og hygget seg med familie og TV-konsert.

Bortenfor bebyggelsen lå de høstpløyde åkerlappene, og som vanlig fulgte blikket mitt grøftekanten og naturen bakenfor. Med ett ble jeg stående stille - hva var det som stakk opp av den rimfrosne jorda rett der borte? Dette måtte undersøkes, og med et par skritt var jeg ute i plogfuren og trakk opp den merkelige steinen som slett ikke kunne være formet slik av naturen! Steinen var gråbrun, ca 15 cm. lang og rund med en overflate som tydelig vitnet om nitidig behandling. Den ene enden var avrundet, og den skråttslipte "eggen" var nærmest silkeglatt. Jeg så meg omkring, det var ingen å se på veien - ingen jeg kunne fortelle om det fantastiske funnet! Varm av glede og opphisselse snudde jeg og dro hjem. Begeistring var kanskje ikke den samme hos familien, men det kan nok hende at et frø av interesse var sådd!

Så ble det å dra frem oppslagsverk og prøve å finne ut noe om steinen. For å få bekreftet egne antagelser gikk jeg en tid senere til fylkesarkeologen, som kunne fortelle at dette var en ca 7000 år gammel steinøks. Og den burde jeg levere fra meg, slik at museet kunne ha den i samlingen sin. Jeg så for meg "min steinøks" ligge bortgjemt sammen med en mengde andre innleverte steinøkser, og nektet plent å gi den fra meg. Den skulle være min livet ut! - Og derfor har jeg den ennå!

Arkeolog Gaute Reitan, som hadde ansvaret for utgravingene på Hakastein, var også ansvarlig for de arkeologiske undersøkelsene i forbindelse med ny jernbane mellom Larvik og Porsgrunn. I en artikkel i Viking, Norsk Arkeologisk Tidsskrift 2016, gjør han bl.a. rede for aldersbestemmelser på en rekke funn fra disse lokalitetene, og i begge fylkene fant man et omfattende materiale. Interessant for oss fra Grenland var

utgravingene på Vallermyrene og i Langangen. I boken er det foto og beskrivelser av mange forskjellige øksetyper, og bilder og tekst har gitt meg en tydelig indikasjon på at "min øks" er en "prikkhugget trinnøks av bergart" fra en fase han kaller "trinnøksfasen" som strekker seg fra år 7000 til 5000 f.Kr.!

Foto av fire eksemplarer fra Langangen viser øksker helt identiske med mitt funn. I ettertid har datteren min funnet en tilsvarende øks i Bamble, men den er ikke "faglig vurdert" Senere har jeg ved flere anledninger sett tilsvarende steinøkser i monterte i utenlandske museer, og da begynner en å fundere på at mennesker, når de når et visst utviklingsstrinn, lager de samme redskapene til det samme formål ut fra tilgangen til aktuelt, lokalt råmateriale. Vel, vel- Min øks ligger hjemme i vinduskarmen, og det er mange tanker som dukker opp når jeg studerer den og prøver å forestille meg personen som en gang satt her ved strandkanten på Strømdal og nitidig hugget ut denne helt nødvendige redskapen. Etter den fantastiske nyttårsopplevelsen på 1980-tallet går jeg alltid med blikket festet på plogfurer og åkerland, enten det er vår, sommer, høst eller vinter!

Ingrid Sørbo

100 år siden åpningen av Bratsbergbanen

25. juli 1913 vedtok Stortinget å bygge Bratsbergbanen over Valebø, slik at det ble forbindelse fra Rjukan til Eikonrød og Norsk Hydros anlegg på Menstad. Den offisielle åpningen fant sted 9. februar 1920 av kong Haakon VII – altså for 100 år siden. Dette vil bli markert i februar med et arrangement i samarbeide mellom Skien Historielag og Sauherad Historielag. Vi håper å få til en guidet historisk togtur på Bratsbergbanen sammen med lanseringen av en ny bok om Bratsbergbanens historie.

Vi kommer tilbake til opplegget litt senere.

Returadresse: Skien Historielag
Postboks 318, 3701 Skien

Byminner 42 – gjør et godt kjøp på årsmøtet 2020

Vår siste bok om Jernalderhusene og Århus gård har vært en suksess. Vi har så langt hatt et godt salg, og nå får du som medlem av historielaget muligheten for et ekstra godt kjøp på årsmøtet 2020 som blir avholdt tirsdag 28. januar kl. 18.30 på Hauges Minde i Skien. Boka er ypperlig som oppmerksomhetsgave til venner og bekjente. På **ÅRSMØTET FÅR DU KJØPT BOKA TIL KR. 280 (ordinær pris kr. 349)**. Bokkomiteen arbeider med nye prosjekter, og vi håper at vi skal få til en ny utgivelse i serien Byminner i 2020. Har du gode forslag til bokprosjekter, gjerne med forslag på forfatter og redaktør, er vi lydhøre. Gå inn på historielagets nettside «skienhistorielag.no» - og send oss en epost.

BOKKOMITEEN

Tidligere utgaver av Byminner

På vår Hjemmeside ligger det en oversikt over tidligere Byminne bøker. Her er det mange interessante lokalhistoriske bøker å få kjøpt til en rimelig pris. Vi har også mange forskjellige trykk av gamle skienskart for salg. Ta kontakt enten via vår Hjemmeside eller send en mail til post@skienhistorielag.no.

Skien historielag på nett

Har du sett vår nye Hjemmeside? Gå inn på nettet og søk på «skienhistorielag.no». Vi har nå fått en moderne Hjemmeside som er lett å administrere for oss og lett å bruke for våre medlemmer. Nytt aktuelt stoff vil bli lagt ut på Hjemmesiden fortløpende, slik at den skal være ajour til enhver tid. Vi tar gjerne imot kommentarer og forslag til forbedringer av Hjemmesiden.

Skien Historielag

